

Position paper Rondetafelgesprek over de realisatie van de LNV-visie

Inbreng Natuur- en milieuorganisaties

De Natuur- en Milieuorganisaties zien met de LNV visie een mogelijkheid om een aantal langlopende knelpunten in het huidige voedselsysteem aan te pakken. We hebben *nu* een kans om echt de transitie naar een duurzame landbouw in te zetten.

Wij verzoeken de Tweede Kamer daarom in de realisatie van de visie de volgende punten door te voeren:

- 1. Formuleer duidelijke doelen voor kringlooplandbouw en waarborg de samenhang.**
- 2. Stimuleer de ontwikkeling van nieuwe en duurzame verdienmodellen met behulp van een integraal meetinstrument.**
- 3. Monitor de voortgang aan de hand van kritische prestatie-indicatoren (KPIs) op bedrijfs- en gebiedsniveau.**
- 4. Realiseer een reductie van de veestapel met toekomstperspectief voor grondgebonden en natuurinclusieve familiebedrijven.**

Grootschalig verlies van natuurgebieden, achteruitgang biodiversiteit en klimaatverandering vragen om een verandering in ons voedselsysteem, dit werd nogmaals bevestigd in het rapport van de VN-commissie IPBES¹. De oplossing: een landbouwsector die produceert in balans met natuur. De landbouw is alleen toekomstbestendig met een gezonde bodem, schoon water en insecten voor bestuiving.

De visie biedt de kans om naar een duurzaam landbouw- en voedselsysteem toe te werken. Een systeem dat gezond voedsel produceert, bijdraagt aan een gezonde bodem, de natuur beschermt en bovendien een leefgebied voor gezonde populaties vlinders, bijen en vogels is. Externe productiemiddelen zoals chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest zijn vervangen door gebruik te maken van natuurlijke processen. De landbouw produceert in Nederland niet méér mest dan we op het land kunnen benutten. Koeien eten vooral gras. Varkens en kippen eten zo veel mogelijk restproducten uit de voedingsindustrie die niet geschikt zijn voor menselijke consumptie. Dit betekent dat we de voorkeur geven aan plantaardige productie (akkerbouw, groenteteelt) waar dat mogelijk is. De omvang van de veehouderij is in balans met beschikbare hoeveelheid grond en reststoffen. We consumeren bovendien minder dierlijke en meer plantaardige producten.

Of we dit droombeeld gezamenlijk gaan verwezenlijken hangt af van hoe u kringlooplandbouw definieert en uitvoert. Het vraagt een omslag in denken én doen. Wij benadrukken de noodzaak om de uitdagingen op het gebied van klimaat, biodiversiteit, milieu, natuur en landschap in samenhang aan te pakken. Dit betekent een sturing op basis van een integrale set van prestatie-indicatoren. Daarnaast streven we niet meer naar maximale productie per hectare, maar naar een optimale productiviteit binnen ecologische grenzen. Daarbij zal de totale productie wellicht lager zijn, maar doordat kosten lager zijn en negatieve effecten op onze leefomgeving verminderen, zal dit uiteindelijk grote winst opleveren. Zeker als we boeren die in balans met natuur produceren, belonen voor de maatschappelijke winst of vermeden kosten. De succesfactoren voor deze omslag zijn in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel – een breed gedragen initiatief - uitgewerkt.

¹ <https://www.ipbes.net/news/media-release-biodiversity-nature%E2%80%99s-contributions-continue-%C2%A0dangerous-decline-scientists-warn>

De Natuur- en Milieuorganisaties verzoeken de Kamer daarom de volgende punten door te voeren.

1. Formuleer duidelijke doelen voor kringlooplandbouw en waarborg de samenhang

Voor een succesvolle transitie van de landbouw zijn behalve een gedeeld toekomstbeeld ook meetbare doelen en tussentijdse mijlpalen per sector nodig. Vertaal internationale en Europese doelen voor milieu, natuur en biodiversiteit naar concrete doelen per sector. Gebruik daarbij indicatoren die de essentie van kringlooplandbouw weergeven. Daarnaast moet beleid op het gebied van mest, ammoniak, klimaat, water, bodem, natuur, landschap en biodiversiteit elkaar versterken en niet tegenwerken. Het is noodzakelijk dat de Minister aangeeft hoe zij de samenhang gaat borgen tussen alle beleidsprogramma's, wetgeving en de bijbehorende doelen. Daarnaast roepen we u op de uitkomsten van de scenariostudie voor de landbouwtafel van het Klimaatakkoord te integreren in het beleid².

De gebiedscollectieven kunnen een faciliterende en deskundige rol spelen bij gebiedsgerichte aanpak. Deze aanpak versterkt de doeltreffendheid en zou daarom een centraal onderdeel moeten zijn in de uitvoering van het beleid.

2. Stimuleer de ontwikkeling van nieuwe en duurzame verdienmodellen met behulp van een integraal meetinstrument

Kringlooplandbouw moet aantrekkelijk zijn voor boeren. Dat kan door nieuwe verdienmodellen waarbij ketenpartijen, overheden en financiers boeren gaan belonen en waarderen voor de meetbare prestaties die zij leveren voor biodiversiteit, milieu en klimaat. De prestaties worden weergegeven door een samenhangende set van kritische prestatie indicatoren (KPIs). De Biodiversiteitsmonitor ontwikkelt door FrieslandCampina, Rabobank en Wereld Natuur Fonds is een voorbeeld van zo'n meetinstrument.

Een uniform meetinstrument beperkt de administratieve lasten voor de boer, waarbij een stapeling van beloning mogelijk is. Meerdere partijen kunnen zo boeren belonen via betere prijzen voor duurzame en kwaliteitsproducten, en gunstiger voorwaarden voor levering, pacht of financiering. De overheid kan dit instrument ook inzetten voor prestatie gerichte beloning in het GLB, zoals het RLI adviseert³.

Een landbouw die produceert in balans met natuur levert maatschappij en boer kostenbesparing op. Allereerst zullen de externe (maatschappelijke) kosten lager zijn. Daarnaast wijst onderzoek uit dat boeren met lage externe inputs (zoals voer, kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen) vaak betere bedrijfseconomische resultaten behalen: de top 25 procent duurzaamste melkveehouders behaalden betere economische prestaties dan de overige 75 procent⁴.

3. Monitor de voortgang aan de hand van kritische prestatie-indicatoren (KPIs) op bedrijfs- en gebiedsniveau

Een adequate monitoringssystematiek is een belangrijke randvoorwaarde voor het meten van de voortgang van kringlooplandbouw. Allereerst om inzicht te krijgen in hoe prestaties van boeren optellen tot het sluiten van de kringloop. Daarnaast ook om inzicht te krijgen in de impact voor natuur-, landschaps-, klimaat en milieudoelen op nationaal en internationaal niveau. Voor deze systematiek is het goed om eerdergenoemd meetinstrument te gebruiken en te koppelen aan een

² Aan de landbouwtafel als onderdeel van het Klimaatakkoord zijn maatregelen tot 2030 afgesproken. Momenteel wordt een scenariostudie uitgevoerd om inzicht te krijgen in de mogelijke invulling voor de periode na 2030.

³ www.rli.nl/publicaties/2019/advies/europees-landbouwbeleid-2021-2027

⁴ www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2278&indicatorID=2028§orID=2245

brede, landsdekkende natuurmonitoring. Dit is ook de aanpak van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel.

4. Realiseer een reductie van de veestapel met perspectief voor grondgebonden, natuurinclusieve familiebedrijven

Het RLI⁵ adviseerde de overheid in 2018 om voor te sorteren op een menu met minder dierlijke producten en een kleinere veehouderij. Niet als doel op zich, maar als middel om de echte transitie te bereiken. Ook het PBL⁶ en wetenschappers De Boer en Ittersum⁷ spreken zich uit voor een kleinere veestapel om milieudoelen en kringlooplandbouw te realiseren. Een reductie van de veestapel is een effectieve en efficiënte maatregel om broeikasgassen terug te dringen, de milieukwaliteit te verbeteren en de ambities vanuit samenhang te realiseren. Ook de uitspraak van de Raad van State waaruit blijkt dat de Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet rechtsgeldig is, noopt tot een herbezinning van het aantal productiedieren in Nederland.

Wij vragen de Tweede Kamer met klem om de impasse te doorbreken en niet langer een reductie van het aantal productiedieren tegen te houden. Dat is niet in het belang van de boer en zeker niet in het belang van milieu en natuur. Roep minister Schouten op om samen met ons, boerenorganisaties, ketenpartijen, financiers en andere overheden een stimulerend plan te maken om deze reductie mogelijk te maken. Daarbij is het volgende van belang: duidelijkheid bieden op lange termijn zodat boeren voldoende tijd hebben de omslag te maken, boeren ondersteunen met kennis en advies en boeren die niet aan de criteria kunnen voldoen de mogelijkheid bieden om zonder grote kosten te kunnen stoppen. Afroming en opkoop van dier- en mestproductierechten bij stoppende veebedrijven is een praktische oplossing die actieve boeren niet schaadt.

⁵ www.rli.nl/sites/default/files/duurzaam_en_gezond_samen_naar_een_houdbaar_voedselstysteem.pdf

⁶ themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving/wp-content/uploads/pbl-2018-balans-van-de-leeftomgeving-2018-3160.pdf

⁷ www.volkskrant.nl/wetenschap/voor-succesvolle-kringloop-landbouw-moet-de-veestapel-fors-kleiner-maar-veganisme-is-niet-de-oplossing~b3b30bce/